

Евразийский национальный университет
им. Л.Н. Гумилева
Экономический факультет
Кафедра «Государственный аудит»

ТОО «Центр исследований, анализа
и оценки эффективности»
Счетного комитета по контролю за
исполнением республиканского бюджета

**«ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКАНЫ ДАМУДЫҢ ЖАҢА
ҚАРЖЫЛЫҚ МОДЕЛІ»**

халықаралық онлайн-конференциясының

ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ

17 сәуір 2020 ж.

СБОРНИК ТРУДОВ

международной онлайн-конференции

**«НОВАЯ ФИНАНСОВАЯ МОДЕЛЬ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ
ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ»**

17 апреля 2020 г.

PROCEEDINGS

international online conference

**«A NEW FINANCIAL MODEL IN THE CONTEXT OF THE
DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY»**

17 April 2020

Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Nur-Sultan, Kazakhstan

УДК 336.11
ББК 65.261

Редакционная коллегия:

Профессор кафедры «Государственный аудит» д.э.н., профессор Сембиева Л.М.
Декан Экономического факультета д.э.н., профессор Макъш С.Б.
Заведующий кафедрой «Государственный аудит» к.э.н., доцент Бейсенова Л.З.
Зав.отделом прикладных научных исследований ТОО «Центр исследований, анализа и оценки эффективности»
Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета, (г.Нур-Султан), к.э.н. Карыбаев
А. А.
Руководитель НОД «Учет, анализ и аудит» АО «Университет НАРХОЗ», (г. Алматы), доктор PhD, к.э.н.,
Джондельбаева А.
Зам.руководителя Департамента «Учета, анализа и аудита» по научной работе в ФГОБУ ВО «Финансовый
университет при Правительстве Российской Федерации, (г. Москва), д.э.н., профессор Петров А.М.
Зам.руководителя департамента «Учета, анализа и аудита» по учебной работе в ФГОБУ ВО «Финансовый
университет при Правительстве Российской Федерации, (г. Москва), д.э.н., профессор Никифорова Е.В.
Доцент Черкасского института Государственного высшего учебного заведения «Университет банковского
дела», (г. Черкассы), к.т.н. Пантелеева Н.Н.
Заведующий кафедрой «Бухгалтерского учета, анализа и аудита в отраслях народного хозяйства» БГЭУ (г.
Минск), д.э.н., профессор Панков Д.А.
Зав. кафедрой «Бухгалтерского учета, анализа и аудита» ГБОУВО РК «Крымский инженерно-педагогический
университет» (г. Симферополь), д.э.н., профессор Абдуллаев Р.А.
Доцент кафедры «Бухгалтерского учета, анализа и аудита» ГБОУВО РК «Крымский инженерно-
педагогический университет» (г. Симферополь), к.э.н., доцент Мандражи З.Р.

«Цифрлық экономиканы дамытудың жаңа қаржылық моделі» халықаралық онлайн – конференциясының еңбектер жинағы. – Нұр-Сұлтан: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2020.

Новая финансовая модель в условиях развития цифровой экономики: Сборник материалов международной онлайн – конференции. – Нур-Султан: Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2020.

Proceeding international online conference **«A new financial model in the context of the development of the digital economy»** - Nur-Sultan, L.N.Gumilyov Eurasian National University, 2020.

Халықаралық онлайн-конференциясының еңбектер жинағында азаматтардың табыстылығының кепілі болатын және қазіргі әлемнің сұрауларына жауап бере алатын, цифрлық экономиканы дамыту кезінде жаңа қаржылық моделін жасау бойынша өзекті мәселелер қарастырылған

В сборнике материалов международной онлайн – конференции рассмотрены актуальные вопросы формирования новой финансовой модели, в условиях развития цифровой экономики отвечающей вызовам современного мира и обеспечивающей залог успешности государства через повышение благосостояния граждан.

Materials of the international online conference address the current issues of a new financial model in the context of the development of the digital economy responding the modern world challenges and providing a key to success of the state in increasing the welfare of citizens

УДК 336.11
ББК 65.261

ISBN 978-601-337-321-8

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2020
© Евразийский Национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2020
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2020

перспективы. 2018. № 4. С. 125-127.

5. Кеворкова, Ж.А. Внутренний аудит: учебное пособие/Ж.А. Кеворкова, Т.П. Карпова. А.А. Савии. Г.А. Ахтамова. В.И. Дунаева, Г.Ю. Земсков.-М: ЮНИТИ-ДАНА. 2018. -319 с.

6. Иванов, О. Б. Построение систем внутреннего аудита компании на основе внутрикорпоративных стандартов//Аудитор. 2018. № 11. С. 30-35.

7. Горбанева, Н.В., Чениб, Р.Ш. Практические аспекты реализации внутреннего контроля/Р.Ш. Чениб, Н.В. Горбанева, //Финансы. - февраль 2014 г. -№ 2. С 94-96

8. ҚР-ның Қаржы министрлігінің Ішкі мемлекеттік аудит комитетінің ресми интернет-ресурсы: <http://kvga.minfin.gov.kz/irj/portal/anonymous>

9. ««Астана» халықаралық қаржы орталығында алғашқы аудиторлар ұлттық конференциясы өтті» ҚазАқпарат Халықаралық ақпараттық агенттігінің сайты: https://lenta.inform.kz/kz/ishki-auditorlar-revizorlyk-tasilden-aryla-almay-keledi-vice-ministr_a3556000

10. «Қазақстан Республикасында ішкі аудиттің дамуы» <https://articlekz.com/article/15290>

МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫ ЖӘНЕ ОНЫ ОТАНДЫҚ ТӘЖІРИБЕДЕ ҚОЛДАНУ

Саттыбаева А.Д.

«Мемлекеттік аудит» мамандығының 2 курс студенті,

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,

Нұр-Сұлтан қ. Қазақстан Республикасы

E-mail: Sattybaeva00.00@mail.ru

Ғылыми жетекші – *Жахметова А.К.*

Аннотация Халықаралық аудит стандарттары кез-келген тәуелсіз аудит үшін жарамды және қажет болған жағдайда және қажет болған жағдайда байланысты қызметті жүзеге асыруда аудиторлар қолдана алады. Бұл мақалада аудиттің халықаралық стандарттары аудиторлық қызметтің сапасын жақсартуға, оның халықаралық аудиторлық қызмет саласындағы өсіп келе жатқан көптеген талаптарға сәйкестігін қамтамасыз етуге, сондай-ақ арнайы аудиторлық мәселелер бойынша нұсқаулықтарды жасауға бағытталған аудиторлық тексерудің негізгі әдістері зерттелген.

Түйін сөздер: аудиттің халықаралық стандарты (АХС), Халықаралық Бухгалтерлік Федерациясы (ХБФ), аудиторлар палатасы және т.б.

Аннотация Международные стандарты аудита применимы к любому независимому аудиту и при необходимости могут использоваться аудиторами при проведении соответствующих мероприятий. В этой статье рассматриваются основные методы аудита, которые направлены на повышение качества аудиторских услуг по международным стандартам, чтобы обеспечить их соответствие растущим требованиям в области международного аудита, а

также дать рекомендации по конкретным вопросам аудита.

Ключевые слова: Международный стандарт аудита, международная федерация бухгалтеров, палата аудитором и др.

Annotation International auditing standards are applicable to any independent audit and, if necessary, can be used by auditors in carrying out relevant activities. This article discusses the main audit methods that are aimed at improving the quality of audit services in accordance with international standards in order to ensure their compliance with growing requirements in the field of international audit, as well as provide recommendations on specific audit issues.

Keywords: International auditing standard, International Federation of Accountants, Chamber of Auditors, etc

Нарықтың дамуымен және әр түрлі елдердің экономикаларындағы интеграциялық процестермен және осыған байланысты жеке аудиторлық ұйымдардың ірі халықаралық топтарға айналуымен аудитті халықаралық масштабта біріктіру қажеттілігі туындады. Аудиттің халықаралық стандарттары (АХС) халықаралық деңгейде аудитке деген көзқарасты біріздендіруге және кәсіпқойлық деңгейі жаһандық деңгейден төмен елдерде аудиттің дамуына ықпал етуге арналған.

Аудиттің халықаралық стандарттары – Халықаралық бухгалтерлер федерациясы әзірлеген және бекіткен аудиттің принциптері және бекіткен аудиттің принциптері мен ережелері. Тексерулерді жүргізуде бірыңғай стандарттарды енгізудің басты мақсаты – аудиторлардың кәсіби деңгейін арттыру және жұмыс сапасын жақсарту болып табылады.

Халықаралық деңгейде кәсіби талаптарды әзірлеуге бірнеше ұйымдар қатысады. Халықаралық Бухгалтерлер Федерациясы (ХБФ) шеңберіндегі тұрақты автономды комитет ретінде әрекет ететін Халықаралық Аудиторлық Тәжірибелер Комитеті (IAPC) халықаралық деңгейде аудит стандарттарына тікелей қатысады. Халықаралық Бухгалтерлер Федерациясы 1977 жылы бүкіл әлем бойынша бухгалтерлік кәсіпті үйлестіру үшін құрылды. Оған 92 елдің ұлттық есеп ұйымдары кіреді.

Халықаралық аудиторлық нұсқаулар (IAG) XX ғасырдың 70-жылдарында шығарыла бастады. Жиі өзгерістерге ұшырады. Қазіргі уақытта олардың үш таңбалы сандары бар. Олардың соңғы шығарылымы 2005 жылы жарық көрді, бірақ жұмыс онымен аяқталмады, шамалы болса да, жыл сайын өзгерістер енгізіліп отырады.

2005 жылы жасалған АХС-на 9 топқа біріктірілген 40 базалық стандарт кіреді, олардың әрқайсысына мүмкін болатын стандарттарға 100 нөмір бөлінген. Стандарттар, сонымен қатар, стандарттарға көмекші болып табылатын стандарттардың бірнеше жаңа топтарын қамтиды. ISA 2005 жылғы басылымына сәйкес стандарттың келесі топтары бөлінген. (Кесте-1)

Кесте – 1.

Аудиттің халықаралық стандарттарын топтау.

№	Стандарттар тобының атауы	Стандарттар нөмірі
1	Сапаны бақылаудың халықаралық стандарттары	1-99
2	Аудиттің халықаралық стандарттары	100-999
3	Оның ішінде; 1. Негізгі қағидалар; 2. Жауапкершілік; 3. Жоспарлау; 4. Ішкі бақылау; 5. Аудиторлық дәлелдер; 6. Басқа тараптардың жұмысын пайдалану; 7. Аудит бойынша қорытындылар мен есептемелер; 8. Мамандырылған аудандар; 9. Ілеспе қызметтер	100-199 200-299 300-399 400-499 500-599 600-699 700-799 800-899 900-999
4	Халықаралық аудит практикасы туралы ережелері	1000-1100
5	Зерттеу практикасының халықаралық стандарттары	2000-2699
6	Ақпараттың дұрыстығын растаудың халықаралық стандарты	3000-3699
7	Ілеспе қызметтердің халықаралық стандарттары	4000-4699

Осылайша, ISA тізімделген аудиторлық топтардың құрамында 899 аудит стандарты және 2300 қолдау стандарты болуы мүмкін. Бірақ тәжірибе үшін мұндай бірқатар стандарттар, әрине, қажет емес. Мысалы, «Ілеспе қызметтер» стандарттары тобына тек үш стандарт кіреді.

Әр түрлі елдер халықаралық стандарттарды басқаша қолданады. ISA –ны практикалық қолдану әдісімен бірнеше топқа бөлуге болады:

1) Нақты елде дереу, толығымен және толықтай қабылданатын халықаралық аудит стандарттары;

2) Аздаған өзгерістермен бекітіліп, қабылданатын аудиттің халықаралық стандарттары;

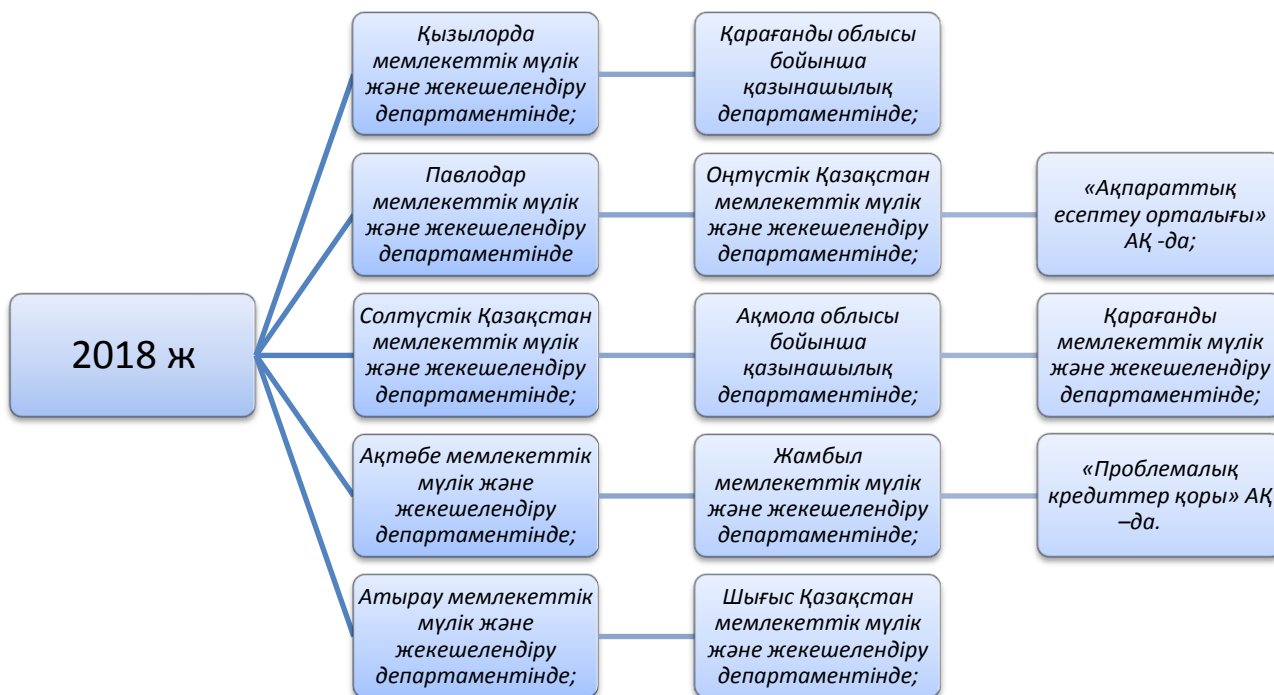
3) Нақтылауды ғана емес, сонымен қатар оларды енгізу үшін тиісті экономикалық, саяси және өзге де жағдайларды жасауды қажет ететін халықаралық аудит стандарттары;

4) Белгілі бір елде қолдану тарихи даму тенденцияларымен және ұлттық психологиямен шектелген аудиттің халықаралық стандарттары.

Халықаралық аудит стандарттары тәуелсіз аудиттің барлық жағдайларында қолданылады және қажет болған жағдайда аудиторлардың басқа байланысты қызметіне қатысты қолданылуы мүмкін. Алайда, АХС белгілі бір елдің қаржылық ақпаратына қатысты аудит пен басқа да байланысты қызметтерді көрсетуді реттейтін жергілікті ережелерден басым болмайды.

Австралия, Бразилия, Үндістан, Нидерланды және Ресей сияқты кейбір елдерде халықаралық стандарттар өздерінің стандарттарын әзірлеу үшін негіз ретінде қолданылады.

Аудиттің өзіндік ұлттық стандарттары бар дамыған елдерде халықаралық стандарттады Канада, Ұлыбритания, Ирландия және АҚШ сияқты кәсіби

ұйымдар ғана ескереді. Мысалы, Американдық Жарнамаланған Бухгалтерлер Институты АҚШ аудиторлары тиімді қолданатын жалпы қабылданған аудит стандарттарын (GAAS) және Аудит стандарттарын (SAS) дайындады.

Сонымен, аудиттің халықаралық стандарттарының маңыздылығы олардың кәсіпқойлық деңгейі әлемдік деңгейден төмен елдерде кәсіптің дамуына, сондай-ақ ұлттық аудиттің халықаралық экономикалық қатынастарға интеграциялануына ықпал ететіндігінде.

Халықаралық аудит стандарттарының Қазақстандағы алғашқы жариялануын 2001 жылы Қазақстан республикасы Аудиторлар палатасы жүзеге асырады. Жариялауға дайындықты Аудиторлар палатасының президенті, экономика ғылымдарының кандидаты С.Х.Көшкімбаев. Бірінші басылым біздің елімізде аудиторлық мамандықты дамытуға және жетілдіруге мүмкіндік беретін, қоғамдық мүддеге сапалы қызмет көрсету үшін үйлесімді стандарттарды басшылыққа алуға мүмкіндік беретін оң рөл атқарды.

2006 жылғы 5 мамырда енгізілген «Аудит туралы» Қазақстан Республикасының Заңы қазақстанда аудиттің халықаралық аудит стандарттарына сәйкес, мемлекеттік және орыс тілдерінде ресми жариялауға рұқсат берген ұйымның мемлекеттік және орыс тілдерінде жарияланған жарияланымдарына қайшы келмейтіндігін анықтады. Бұл құқықты кәсіби аудиторлық ұйым – Халықаралық Бухгалтерлер Федерациясының толыққанды мүшесі болып табылатын Қазақстан Республикасы Аудиторлар палатасы толығымен пайдаланады.

Сурет 1. Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Ішкі мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес Ішкі аудит департаменті 2018 жылы аудиторлық іс-шаралары

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі қаржылық

есептіліктің халықаралық стандарттарын тиімді енгізу бойынша жұмысты жалғастыруда.

Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2017 жылғы 14 желтоқсандағы № 720 бұйрығымен бекітілген 2018 жылға арналған Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Ішкі мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес Ішкі аудит департаменті 2018 жылы 13 аудиторлық іс-шара жүргізілді. (Сурет.1)

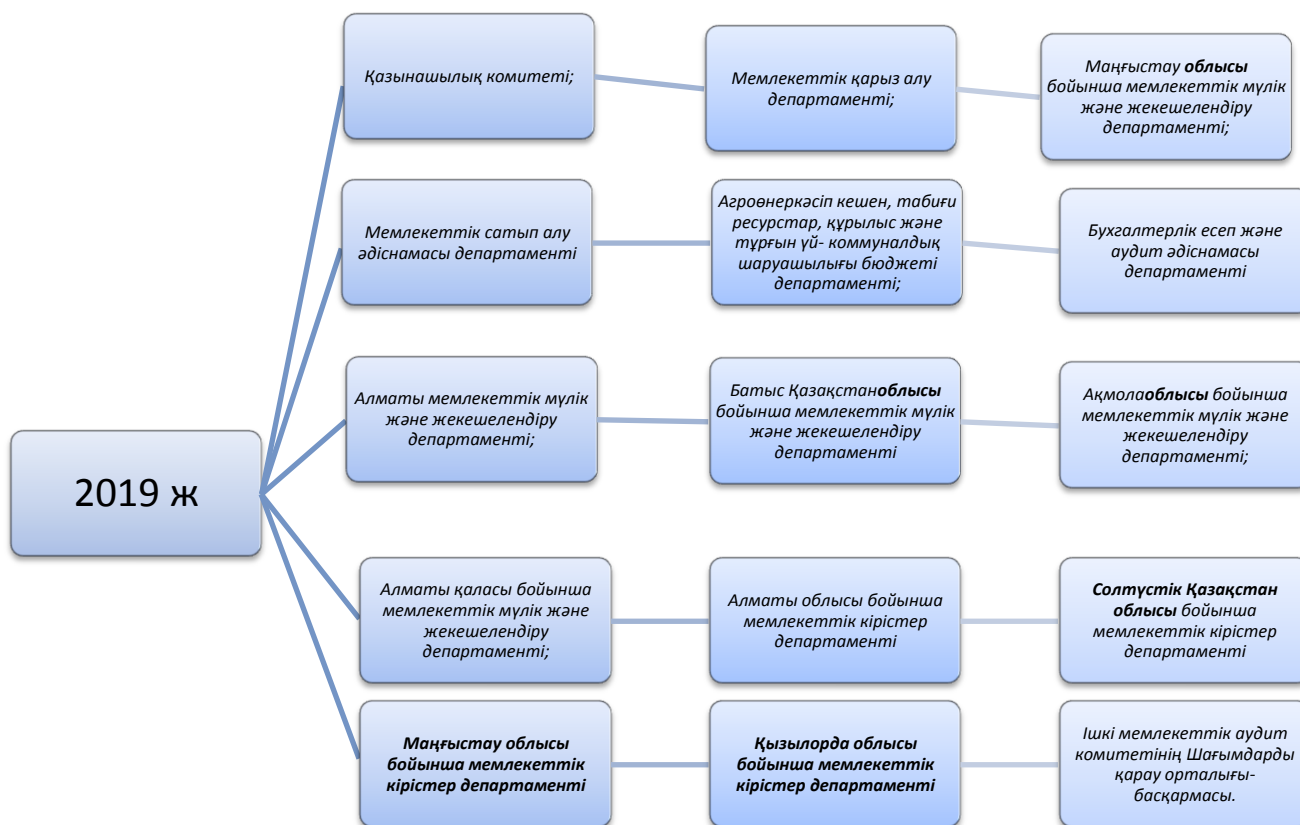
Аудиторлық іс-шаралардың нәтижелері бойынша ішкі мемлекеттік аудит объектілерінің басшыларына Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзушылықтарды жою және алдағы уақытта жол бермеу ұсынымдарымен анықталған бұзушылықтарды, кемшіліктерді жоюға 8 шешім жіберілді. Объектілер бюджетке өтеуді қамтамасыз ету, кінәлі адамдарды жауапкершілікке тарту арқылы бұзушылықтарды жою жөнінде шаралар қабылдады, жұмыстағы кемшіліктерді жою жөнінде іс-шаралар жоспарларын әзірледі.

«Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне сәйкес 6 лауазымды адамға айыппұлдардың жалпы сомасы 998,1 мың теңгеге әкімшілік жаза қолданылды. Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2018 жылғы 24 желтоқсандағы № 1109 бұйрығымен бекітілген 2019 жылға арналған Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Ішкі мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес Ішкі аудит департаменті 15 аудиторлық іс-шара жүргізді (Сурет.2)

Сурет 2. 2019 жылға арналған Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Ішкі мемлекеттік аудит объектілерінің тізбесіне сәйкес Ішкі аудит департаментінің аудиторлық іс-шаралары

Аудиторлық іс-шаралардың нәтижелері бойынша ішкі мемлекеттік аудит объектілерінің басшыларына Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзушылықтарды жою және алдағы уақытта жол бермеу ұсынымдарымен анықталған бұзушылықтарды, кемшіліктерді жоюға 9 шешім жіберілді.

«Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне сәйкес 9 лауазымды адамға айыппұлдардың жалпы сомасы 783,1 мың теңгеге әкімшілік жаза қолданылды. Бұл мақаланың мақсаты – мемлекеттік аудиттің халықаралық стандарттарының құрылымын және олардың негізінде жатқан негізгі қағидаларды олардың отандық практикада әрі қарай енгізу мүмкіндігін бағалау мақсатында зерттеу болып табылады.

Әдебиеттер

1. Абленов Д.О. Аудит: теория и практика: Оқулық. – Алматы: Экономика, 2005. – 420 б.
2. Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің ресми интернет – ресурсы . <http://www.minfin.gov.kz/irj/portal/anonymous>.
3. INTOSAI ұйымының ресми сайты <http://www.minfin.gov.kz/irj/portal/anonymous>